

дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2024.

4. Жердев В. К. Криміналістична характеристика та особливості розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у сфері господарської діяльності з використанням підроблених документів : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2024. 231 с.

5. Запотоцький А. П. Теоретичні основи та практика розслідування злочинів у сфері будівництва : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2019.

6. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

Турик Євген Михайлович,
ад'юнкт Національної академії
внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Сучасна архітектура початку досудового розслідування в Україні, побудована на засадах цифровізації та автоматичної фіксації заяв, у звичайних умовах забезпечує високий рівень прозорості та мінімізує суб'єктивний вплив на старті процесу. Проте екстремальні виклики, зумовлені збройною агресією та введенням воєнного стану, змусили переглянути абсолютизацію виключно електронних інструментів контролю за законністю. Масштабні пошкодження критичної інфраструктури, тривала відсутність енергопостачання та зв'язку, а також окупація окремих регіонів створили фізичні перешкоди для стабільного функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). За таких обставин класичний алгоритм фіксації кримінальних правопорушень неминуче стикається з кризовими явищами, що вимагає гнучкого адаптування процесуальних гарантій до реалій воєнного часу.

Реагуючи на безпрецедентну ситуацію, законодавець доповнив КПК України Розділом IX-1, який запровадив особливий режим кримінального провадження [1]. Серцевиною цього режиму стала ст. 615 КПК, що фактично легалізувала тимчасову альтернативу цифровому початку процесу. Відповідно до її положень, якщо відсутня технічна можливість доступу до ЄРДР, рішення про початок розслідування приймає дізнавач, слідчий або прокурор шляхом винесення відповідної постанови, яка має містити всі обов'язкові відомості. Відомості до реєстру мають бути внесені за першої можливості. Хоча такий крок дозволив забезпечити безперервність функціонування правоохоронної системи в перші місяці війни, формулювання «за першої можливості» є вкрай оціночним, що інколи призводить до проблем із розмежуванням об'єктивної неможливості реєстрації та затягуванням процесу.

В умовах воєнного стану суттєво зростає рівень латентності кримінальних правопорушень, що зумовлено як об'єктивною неможливістю повідомлення про злочин на тимчасово окупованих територіях, так і ускладненням роботи правоохоронних органів. Особливо гостро ця проблема проявляється на тимчасово окупованих територіях, де потерпілі часто фізично позбавлені можливості повідомити українські органи правопорядку про вчинення кримінального правопорушення. Водночас окремі випадки латентності можуть бути пов'язані з несвочасною або неналежною реєстрацією повідомлень про кримінальні правопорушення в умовах надмірного навантаження на органи досудового розслідування. Правоохоронна система акумулювала основні зусилля на розслідуванні воєнних злочинів та злочинів проти національної безпеки. Водночас це об'єктивно ускладнило процес адміністрування загальнокримінальних правопорушень. Згідно з дослідженнями, опублікованими у 2025 році, статистика залишається складною: лише протягом 2024 року судами було розглянуто понад 30 тисяч скарг на невнесення відомостей до ЄРДР, і лівова частка з них була задоволена [2, с. 326]. Зростання кількості скарг під час досудового розслідування у 2025 році свідчить про те, що проблема пошуку балансу між об'єктивними можливостями слідчих апаратів та дотриманням строків досі залишається актуальною.

Іншим фундаментальним питанням є співвідношення процесуальних строків реєстрації та допустимості доказів. Захисники у кримінальних провадженнях часто апелюють до

того, що порушення імперативного 24-годинного строку внесення відомостей до ЄРДР робить подальші слідчі дії незаконними. Однак Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду зайняв прагматичну позицію: строк, передбачений ч. 1 ст. 214 КПК, не є процесуальним у розумінні ч. 1 ст. 113 КПК, він не підлягає поновленню і його пропуск автоматично не спричиняє недійсності зібраних доказів [3, с. 111]. Ця правова позиція виявилася важливим стабілізуючим механізмом. Якби суди формалістично застосовували норму мирного часу, тисячі проваджень були б визнані недійсними лише через те, що працівник поліції на деокупованій території не зміг вчасно завантажити дані через відсутність зв'язку.

Важливою складовою початку розслідування є також невідкладні слідчі дії. Законодавець суттєво адаптував процедуру їх фіксації, встановивши компенсаторні механізми законності замість звичних вимог мирного часу. Зокрема, класична вимога про внесення заяви безпосередньо до ЄРДР протягом двадцяти чотирьох годин в умовах об'єктивної неможливості замінюється винесенням паперової постанови про початок досудового розслідування з обов'язковим подальшим внесенням відомостей до реєстру за першої можливості. Крім того, проведення слідчих дій, таких як обшук або огляд, в умовах небезпеки може відбуватися без залучення обов'язкових двох понять. Компенсаторним механізмом у цьому випадку слугує обов'язок безперервного відеозапису перебігу слідчої дії доступними технічними засобами. Також передбачено відтермінування складання процесуальних документів: якщо негайне складання протоколу на місці дії неможливе, закон дозволяє оформити його не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення відповідної дії. Такі законодавчі кроки спрямовані на захист життя як учасників провадження, так і самих поліцейських і слідчих. Заміна людського фактора на технічний в умовах війни не так знижує стандарти доказування, як модернізує їх, що може стати корисним досвідом для повоєнного оновлення кримінального процесу.

Окремим комплексом проблем є просторова юрисдикція. Зміна територіальної підслідності у зв'язку з окупацією не має деталізованого алгоритму в КПК, що іноді спричиняє об'єктивні затримки в реєстрації злочинів і передачі матеріалів між підрозділами [4; 5]. Крім того, наявні загальні правила зупинення розслідування вимагають надсилання копій процесуальних

рішень сторонам, що практично неможливо реалізувати щодо осіб, які залишилися на непідконтрольних територіях.

Підсумовуючи, слід зазначити, що гарантії законності початку досудового розслідування в умовах збройного конфлікту зазнали вимушеної, але необхідної трансформації. Держава та правоохоронна система адаптувалися до безпрецедентних викликів, спростивши низку процедур для збереження дієздатності слідчого апарату. Проблемні питання реєстрації правопорушень здебільшого є наслідком екстремальних умов і величезного навантаження на правоохоронців. Їх вирішення потребує не критики, а подальшого вдосконалення технологічних рішень: розширення інструментів дистанційної подачі заяв, оптимізації роботи ЄРДР та створення ефективних механізмів міжвідомчої взаємодії в умовах воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Давлатов Ш. Б., Трунов О. М. Правове регулювання та практика внесення відомостей до ЄРДР: сучасні виклики. *Правова позиція*. 2025. № 4 (49). С. 51–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2025-4.9>.

3. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду: рішення щодо застосування ст. 214 КПК (жовтень 2022 р.). Київ : Верховний Суд, 2022. 111 с.

4. Мальковський В. В., Піддубна А. В. Зміна підслідності кримінальних проваджень в умовах воєнного стану. *Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця, 2024. С. 403–405. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/68b74520-989d-4908-a5c5-542e7a95a6dc/content>.

5. Визначення територіальної підсудності в умовах воєнного стану: матеріали Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_upload/s/supreme/2023_prezent/Prezent_Ter_pids_vijsk_stan.pdf.